

1 - TRACES DE L'ANTIC MUR DEL GUETO JUEU DE VARSÓVIA

ARQUITECTE (ANY): Eleonora Bergman & Tomasz Lec (2008-2010)

QUÈ ES COMMEMORA: El Gueto Jueu va ser definitivament alliat de la resta de la ciutat el 16 de novembre de 1940. Al principi, hi vivien prop de 350.000 persones. Quan el gueto va ser extingit per complet el novembre de 1943, pocs havien aconseguit escapar-ne i sobreviure. Les condicions de vida eren inhumanes. L'abril de 1943, va esclatar una revolta contra els nazis que va durar prop d'un mes. El mur era la barrera opressora que tancava els qui hi vivien, separant-los de la ciutat.

COM ES COMMEMORA: D'una banda, les traces latents del mur han estat recuperades als carrers de la ciutat, mitjançant una franja de ciment amb una frase repetida i marcada en ferro forjat: Mur Getta 1940 / Ghetto Wall 1943. A més, en 22 punts de la ciutat s'ha instal·lat un conjunt commemoratiu format per una placa de bronze amb un mapa antic de la ciutat, on estan marcats els límits del Gueto i el punt actual, i una placa de vidre acrílic, on s'explica la història del Gueto de manera sintetitzada, acompanyada per fotografies antigues del lloc on es troba la placa.

3 - MONUMENT A L'ALÇAMENT DE VARSÓVIA

ARQUITECTE (ANY): Jacek Budyna (1989)

QUÈ ES COMMEMORA: Sota la ocupació nazi de Varsòvia durant la Segona Guerra Mundial, els ciutadans tenien dues alternatives: la resistència (veure Museu de l'Alçament) o l'èxode. Aquest monument recorda i commemora aquells ciutadans que van haver de lluitar per sobreviure sota i contra les mans de l'enemic.

COM ES COMMEMORA: Dos grups escultòrics són col·locats en a cada banda de la plaça (resistència i èxode). Així, el propi espai públic es converteix en un escenari que dialoga amb els visitants, donant lloc a una interacció viva entre escultura i observador. El tamany de les figures humanes, el doble de l'escala humana real, provoca un efecte còrporer. Els grups de figures són acompanyats per grans blocs de formigó que n'emfatitzen l'efecte agressiu, enèrgic i dinàmic.

4 - MUSEU DE L'ALÇAMENT DE VARSÓVIA

ARQUITECTE (ANY): Rehabilitat (2004)

QUÈ ES COMMEMORA: Durant l'agost i el setembre de 1944, els habitants de Varsòvia organitzats en la Resistència van alçar-se contra la ocupació nazi que tenia controlada la ciutat. L'Alçament va tenir un cert èxit inicial i es va mantenir durant més de dos mesos, però finalment Varsòvia va sucumbir sota el poder nazi de nou. Com a represàlia, la ciutat va ser posteriorment bombardejada de manera extremadament terrible i destructiva. En l'actualitat, cada 1 d'agost es commemora el dia de l'Alçament amb actes arreu de la ciutat i commemoracions col·lectives a les víctimes.

COM ES COMMEMORA: El Museu de l'Alçament es troba a l'interior d'una antiga fàbrica rehabilitada. L'interior de l'edifici s'ha compartimentat de manera laberíntica, donant lloc a un recorregut d'espais continuament variants, que ens expliquen el relat amb la mateixa força amb què ho fa el material expositiu. L'ambient és fosc i s'acompanya de sons de guerra i reconstruccions espais.

5 - MUSEU DE PAWIAK

ARQUITECTE (ANY): 1965

QUÈ ES COMMEMORA: Pawlak era la presó on els presos dels nazis, majoritàriament de caire polític, eren recluïts. El destí de molts d'ells era Palmiry. Durant la seva estada a Pawlak, sofrien tortures i unes condicions inhumanes.

COM ES COMMEMORA: La presó s'ha recuperat per conèixer-la tal com era. L'exterior s'ha reurbanitzat per tal de commemorar la memòria de l'espai del carrer. Un mur de formigó aspre acompanya la vorera, extrapat per unes obertures irregulars marcades per unes agressives i desiguals punxes de ferro oxidat.

6 - MUSEU DE PALMIRY (PARC FORESTAL DE PALMIRY)

ARQUITECTE (ANY): WXCA (2012)

QUÈ ES COMMEMORA: Palmiry era un bosc a les afores de Varsòvia que els nazis van escollir com a zona d'execució durant la Segona Guerra Mundial. Els condemnats, sobretot presos polítics, eren afusellats i enterrats a la profunda zona boscosa.

COM ES COMMEMORA: L'exterior de l'edifici es revesteix amb acer corten foradat, que ens remet a les tràgiques bales dels afusellaments. L'interior del museu, extremadament fosc, rep llum a través d'uns dramàtics patis de llum que sorgeixen envoltant un arbre cada un. El material s'exposa sobre les parets cruïes de formigó, mentre una veu va repetint els noms dels afusellats.

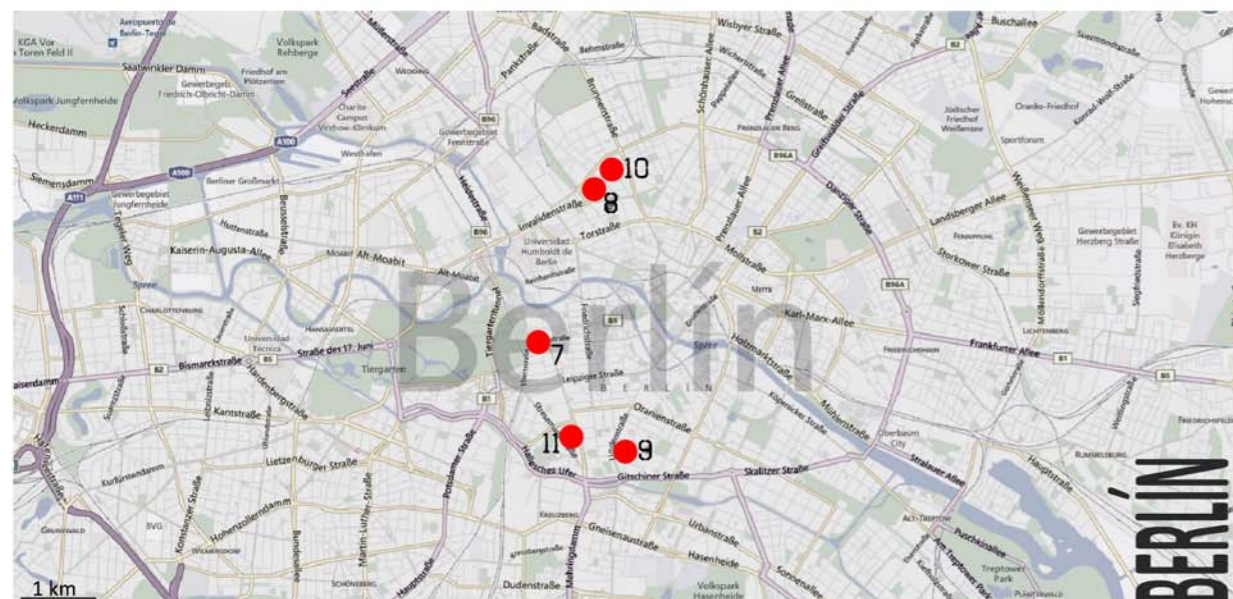
2 - MUSEU DE LA HISTÒRIA JUEVA DE POLÒNIA

ARQUITECTE (ANY): Rainer Mahlamaki (en construcció)

QUÈ ES COMMEMORA: Aquest museu commemora la història dels jueus a Polònia, des de l'Edat Mitjana fins a l'actualitat. La història jueva a Polònia ha estat una història tortuosa, especialment durant el segle XX, marcat pels terribles anys de l'Holocaust i la Segona Guerra Mundial, capítol al qual es dedica una part especial del museu.

COM ES COMMEMORA: L'edifici es planteja com un gran volum prismàtic atravesat per un gran buit de formes corbes i orgàniques. Aquest gran buit de superfícies suggerents ens recorda el buit deixat per aquells que ja no hi són. El buit també es converteix en un gran atri orgànic que vertebrava el programa que conté l'edifici. L'exposició permanent, actualment en construcció, es situa a la planta soterrani i es planteja com un laberíntic recorregut museogràfic que ens transporta i ens transmet la història jueva a Polònia.

7 - MEMORIAL DE L'HOLOCAUST A BERLÍN

ARQUITECTE (ANY): Peter Eisenmann (2005)

QUÈ ES COMMEMORA: L'Holocaust va ser el genocidi dut a terme pel règim nazi entre els anys 1933 i 1945, com a resultat de les seves polítiques de neteja ètnica. El nombre de víctimes estimades és de 6 milions. La majoria d'ells van ser jueus.

COM ES COMMEMORA: El monument es situa en un camp inclinat de 19.000 metres quadrats, cobert per una quadrícula de 2.711 cubs de formigó. Aquests cubs tenen una alçada que varia dràsticament dels 0,2m als 4,8m. L'atmosfera és de caos i dolor.

8 - LA FINESTRA DEL RECORD

ARQUITECTE (ANY): Kohloff & Kohloff (2008)

QUÈ ES COMMEMORA: El Mur de Berlín va dividir la ciutat en dues meitats entre els anys 1961 i 1989. Durant aquests anys, 128 persones van ser assassinades mentre intentaven creuar la ciutat d'una banda a l'altra per millorar la seva vida.

COM ES COMMEMORA: Una antiga traça del Mur és la base d'aquest mur en memòria de les 128 víctimes. Es tracta d'un mur d'acer corten, dividit en petits nínxols dedicats a cada una de les víctimes, permetent-ne el record de manera individual.

9 - MUSEU JUEU DE BERLÍN

ARQUITECTE (ANY): Daniel Libeskind (1999)

QUÈ ES COMMEMORA: El Museu Jueu de Berlín s'ha convertit en una de les institucions més destacades del paisatge cultural europeu. Es tracta d'un centre cultural dedicat a la difusió i la investigació de la història i la cultura judeoalemanya, amb un ampli programa museogràfic, pedagògic i cultural.

COM ES COMMEMORA: El Museu Jueu és un dels referents més d'estacats d'espai de memòria. Es tracta d'un singular edifici que proposa una relació totalment nova entre arquitectura i museografia, una nova connexió en què el continent està lligat de manera intrínseca al contingut. El disseny de l'edifici descriu les tensions viscudes al llarg de la història jueva a Alemanya a través de línies trencaades, terres inclinats, espais que es tanquen i buits que travessen l'edifici, convertint la història en un recorregut museogràfic ple d'experiències sensorials i emocionals.

10 - ESGLÉSIA DE LA RECONCILIACIÓ

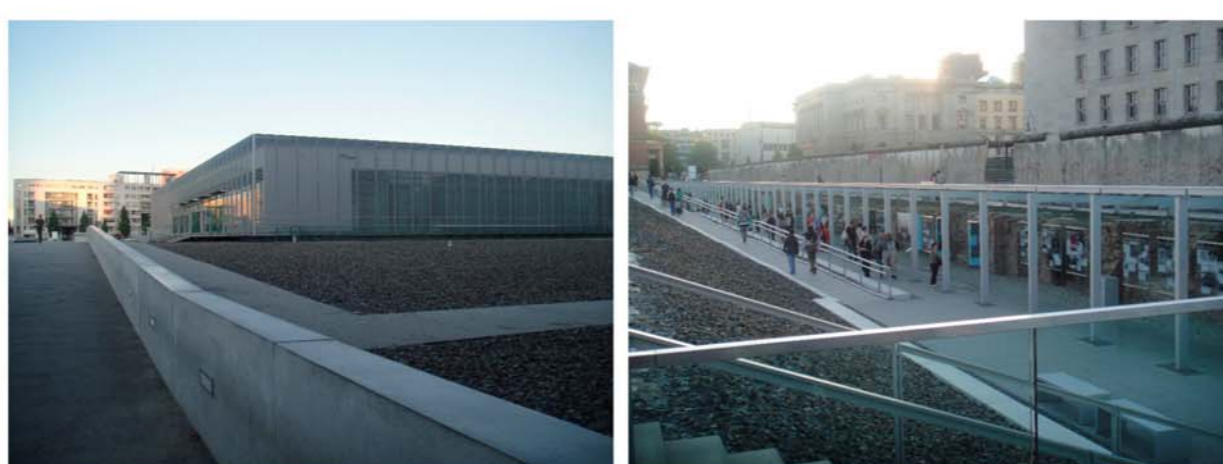

ARQUITECTE (ANY): Reitermann + Sassenroth (2000)

QUÈ ES COMMEMORA: Quan el Mur de Berlín va ser construït l'any 1961, l'Església de la Reconciliació va quedar atrapada dins de la franja de la mort i era inaccessible per a tothom, convertint-se en un símbol incòmode de la divisió de la ciutat. Finalment, l'any 1985 va ser bombardejada per tal de solucionar el problema.

COM ES COMMEMORA: La memòria de l'antiga església s'ha recuperat construint-ne una de nova sobre els fonaments antics. La nova església consisteix en una construcció de tapial de forma ovalada, envoltada per una columnata de listons de fusta que deixen passar la llum. Algunes peces originals s'han reaprofitat i remarcat al nou projecte.

11 - LA TOPOGRAFIA DEL TERROR

ARQUITECTE (ANY): Ursula Wilms (2004)

QUÈ ES COMMEMORA: Entre els anys 1933 i 1945, els edificis que allotjaven la central de la Gestapo i les SS es trobaven en aquesta part de Berlín. Es tractava del centre de control de la política d'extermini i persecució del règim nazi.

COM ES COMMEMORA: Els edificis que havien allotjat la Gestapo ja no existeixen. L'espai s'ha mantingut com un buit dins de la ciutat, un gran espai de memòria a l'aire lliure que inclou un centre de documentació i una exposició permanent a l'aire lliure. El centre és un edifici prismàtic semi-enterrat, que s'organitza al voltant d'un pati central.

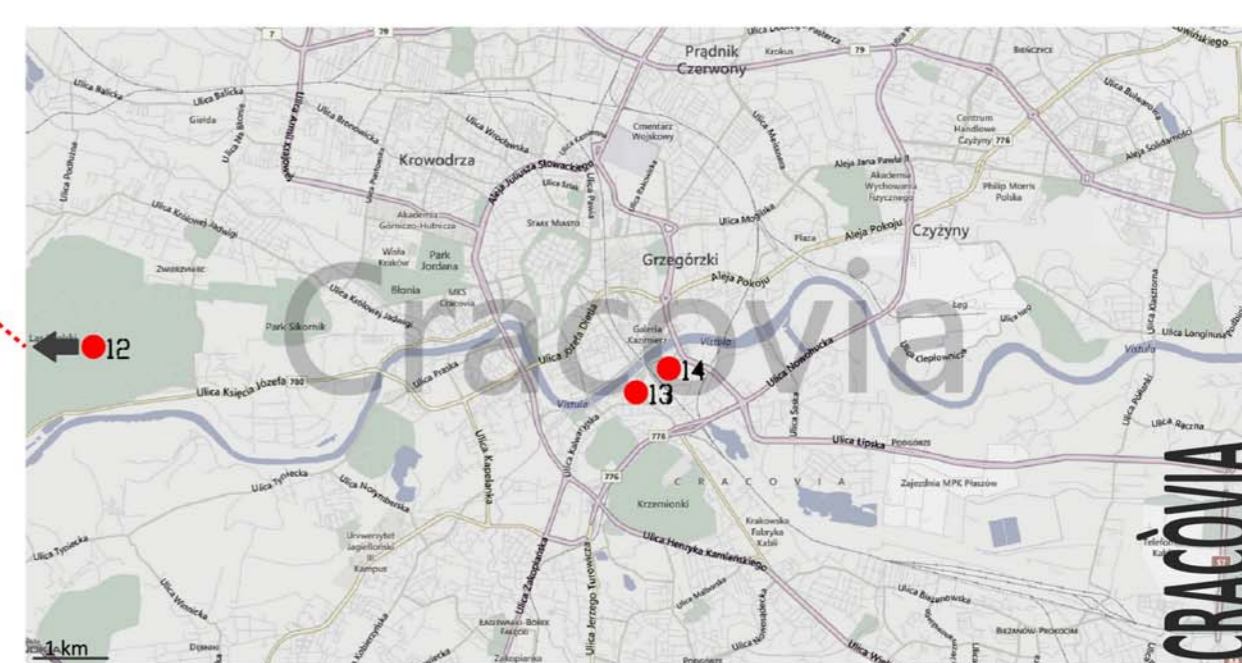
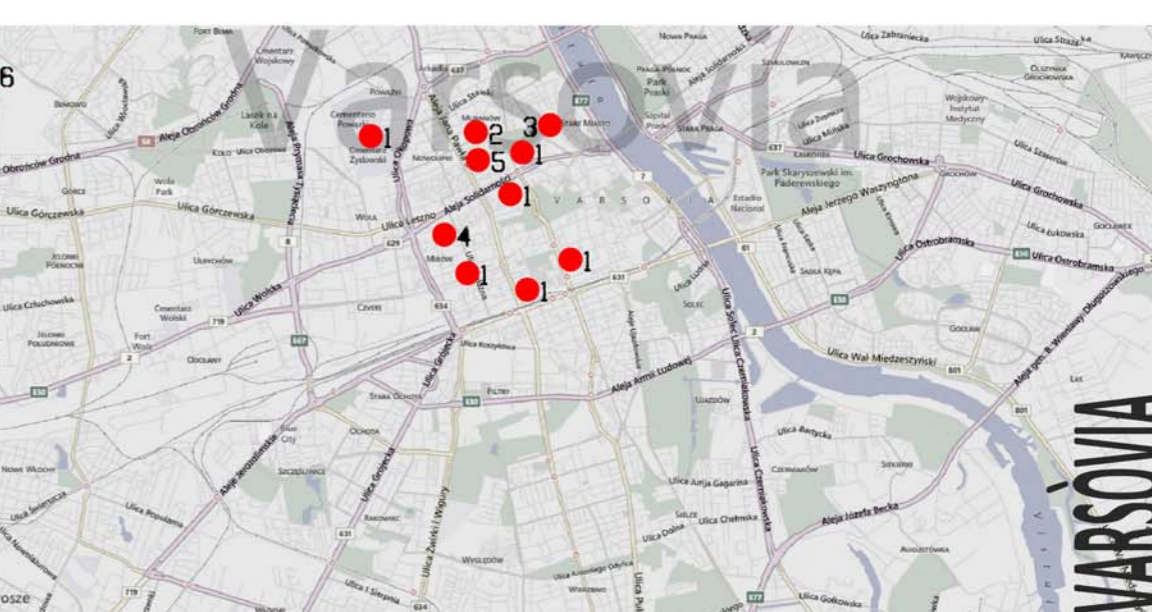
12 - AUSCHWITZ

ARQUITECTE (ANY): Obertura al públic 1947 / Ampliació Kozieln Architektki (2010)

QUÈ ES COMMEMORA: Auschwitz va ser un dels camps de concentració més mortífers i terribles de l'Holocaust. Estava format per un conjunt de camps i ampliacions successives, que el van convertir en una veritable arma d'extermini. Més de 1.100.000 de persones hi van perdre la vida entre els anys 1940 i 1944.

COM ES COMMEMORA: A Auschwitz, s'han mantingut els edificis d'una manera literal i es pot visitar l'espai tal com era, amb un contacte directe. A Auschwitz II, en canvi, la manera de recordar és més subtil però no menys dramàtica. L'espai és ple de runes d'allò que va existir-hi, com unes vies de tren oxidades.

13 - PLAC BOHATERÓW GETTA

ARQUITECTE (ANY): Piotr Lewicki i Kazimierz Latak (2005)

QUÈ ES COMMEMORA: La Plac Bohaterów Getta era l'espai d'entrada al Gueto Jueu de Cracòvia. També era el lloc que els nazis utilitzaven com a punt de recol·lecció abans d'emportar-se els jueus als camps de concentració. El Gueto de Cracòvia va establir-se el 3 de març del 1941 i hi vivien prop de 15.000 persones. Va ser liquidat el 13 i 14 de març del 1943.

COM ES COMMEMORA: L'antiga Plac s'havia convertit en un espai en desús de la ciutat quan es va decidir reurbanitzar-la per commemorar la memòria de les víctimes del Gueto Jueu. Per tal de fer visible l'absència i la pèrdua d'aquells qui ja no hi són, la plaça s'omple amb una quadrícula de cadres buides de bronze de gran tamany. Així, la plaça es converteix en un escenari de record, que comou i interacciona amb el visitant.

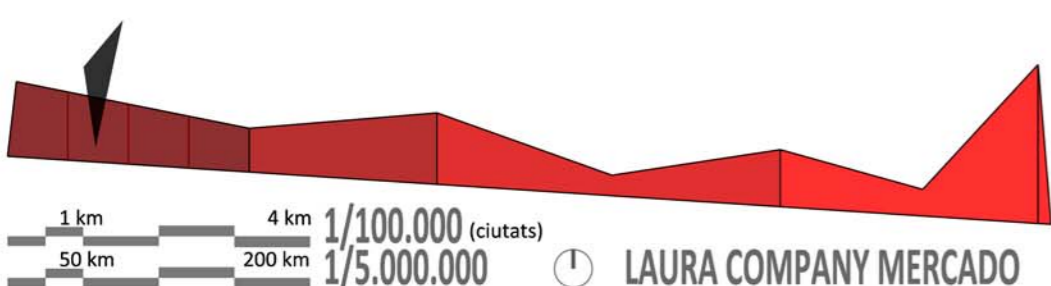
14 - FÀBRICA SCHINDLER

ARQUITECTE (ANY): Rehabilitat (2010)

QUÈ ES COMMEMORA: Oskar Schindler fou un empresari alemany que es va instal·lar a Cracòvia a l'inici de la Segona Guerra Mundial per obrir una fàbrica d'utensilis metàl·lics amb mà d'obra jueva. Al final de l'Holocaust va aconseguir haver salvat 1.200 jueus, mantenint-los i protegint-los a la seva fàbrica, quan es va extingir el Gueto i quan, posteriorment, es va realitzar l'enviament final a Auschwitz.

COM ES COMMEMORA: L'antiga fàbrica d'Oskar Schindler s'ha rehabilitat com a museu, relatant la memòria col·lectiva de l'episodi de la Segona Guerra Mundial a Cracòvia, amb un capítol especial en record a la història d'Oskar Schindler. L'espai de l'antiga fàbrica s'ha compartimentat de manera laberíntica, traçant un tortuós recorregut d'espais/capítols caracteritzats segons el que cada un d'ells relata. Així, es poden trobar des de reconstruccions fins a instal·lacions artístiques, passant per espais foscos on només funcionen els altres sentits.

1.2 MARC TEÒRIC_BUSCANT REFERENTS A EUROPA

TUTOR: JOSÉ LUIS OYÓN BAÑALES

TRIBUNAL 1

PROJECTE FINAL DE CARRERA

ESCOLA TÈCNICA SUPERIOR D'ARQUITECTURA DEL VALLÈS

PRIMAVERA 2013/2014

BARCELONA EN TEMPS DE GUERRA

CENTRE CULTURAL DE MEMÒRIA

B
T
G